REGIONALNE RANKINGI GMIN FRDL

1. Założenia rankingów

Założenia odnoszą się nie tylko do merytoryki Rankingu (zasad kształtowania zmiennych, kategorii wyróżniania gmin), lecz również przekazu idącego do gmin i mediów, a także charakteru Gali, który chcielibyśmy kształtować.

- Otwartość i inkluzywność – w Rankingu biorą udział wszystkie gminy z województwa poza miastami na prawach powiatu (z wyjątkiem województwa śląskiego). Skala wojewódzka Rankingu umożliwia poświęcenie uwagi gminom na peryferiach regionu, które zwykle nie mają szans wyróżnić się w podobnych inicjatywach o zasięgu ogólnokrajowym;
- Profesjonalny obiektywizm oparty na oficjalnych danych – podstawowym źródłem danych są bazy statystyki publicznej, w których znajdują się m.in. informacje sprawozdawane co roku przez jednostki samorządu terytorialnego (JST). Wykorzystane są też inne dane dostępne publicznie, np. Ministerstwa Finansów czy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Zestaw wskaźników został opracowany przez doświadczone kadry ekspertów FRDL we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym. Wskaźniki cząstkowe oraz wskaźniki syntetyczne obliczył Główny Urząd Statystyczny;
- Zrozumiałość i prostota – na zagregowany wskaźnik rankingowy składa się ograniczona liczba wskaźników cząstkowych/cech/zmiennych odnoszących się bezpośrednio do jakości warunków życia i kształtujących je polityk rozwojowych w gminach. Celem jest utrzymanie zrozumiałości kryteriów dla wszystkich adresatów Rankingu. Jednocześnie, biorąc pod uwagę wysoki priorytet tego założenia oraz pierwiastek subiektywności towarzyszący każdej inicjatywie rankingowej, dopuszcza się akceptację dla ograniczonych niedoskonałości metodologicznych;
- Apolityczność i orientacja na wspieranie wysokiej kultury samorządności obywatelskiej – założenie leżące u podstaw misji Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej i kształtujące jeden z najważniejszych celów Rankingu, jakim jest integracja środowiska samorządowego, otoczenia instytucji, mediów i in. wokół wzmacniania potencjału wszystkich JST w misji kształtowania jak najlepszych warunków życia dla wszystkich mieszkańców gmin.

2. Założenia metodologiczne

Głównym założeniem analizy jest porównanie gmin i uporządkowanie ich w sposób liniowy ze względu na poziom badanego zjawiska, tj. poziomu rozwoju. Porównania gmin dokonano uwzględniając dostępny zbiór zmiennych diagnostycznych charakteryzujących zmienną opisywaną, której nie można badać i oceniać wprost. Do sumarycznego opisania poziomu rozwoju gmin wykorzystano zmienne syntetyczne (taksonomiczne mierniki rozwoju). Prezentowane założenia metodologiczne zostały wypracowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej w konsultacji z Głównym Urzędem Statystycznym.

2.1. Dobór zmiennych diagnostycznych

Zastosowana metoda doboru zmiennych diagnostycznych uwzględnia podejście zarówno merytoryczne, jak i formalne. W pierwszym etapie wybrane zostały zmienne diagnostyczne opisujące poziom rozwoju gmin w 4 obszarach: ekonomicznym, społecznym, środowiskowym oraz administracji i praktyk zarządzania. Ważnym kryterium doboru zmiennych na tym etapie była również dostępność danych w bazach danych GUS lub możliwość ich pozyskania ze źródeł zewnętrznych. Następnie dla tak przygotowanego zestawu zmiennych przeprowadzono testy statystyczne, które pozwoliły na formalne zawężenie listy wskaźników do 26 zmiennych.

Lista wskaźników do przygotowania rankingu:

Rozwój ekonomiczny:

1. Średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025 (zł);
2. Zmiana udziału dochodów własnych budżetów gmin w dochodach ogółem (2025/2024; p. proc.);
3. Średnioroczne wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025 (zł);
4. Średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin w latach 2023–2025 (%);
5. Wynik operacyjny gmin po spłacie rat kapitału (bez wydatków zmniejszających dług) na 1 mieszkańca w 2025 r. (zł);
6. Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025 (zł);
7. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w rejestrze REGON na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2025 r. (os.);
8. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (2025/2024; %);
9. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę oraz przyjętych zgłoszeń budowy z projektem budowlanym nowych obiektów budowlanych na 1000 ludności w 2025 r. (szt.).

Rozwój społeczny:

10. Zmiana liczby ludności (2025/2024; %);
11. Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku poprodukcyjnym w 2025 r. (os.);
12. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w 2025 r. (%);
13. Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2025 r. (zł);
14. Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2025 r. (msc.);
15. Dzieci w wieku 3–5 lat objęte wychowaniem przedszkolnym na 1000 dzieci w danej grupie wieku w 2025 r. (os.);
16. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2025 r. (os.);
17. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne na 1000 ludności w 2025 r. (szt.);
18. Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących budżetów gmin w 2025 r. (%);
19. Liczba złożonych wniosków w ramach inicjatywy lokalnej na 1000 ludności w 2025 r. (szt.);
20. Wsparcie lokalowe udzielone organizacjom pozarządowym w 2025 r. (tak/nie).

Ochrona środowiska:

21. Wydatki budżetów gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2025 r. (zł);
22. Udział odpadów zebranych selektywnie w całości zebranych odpadów komunalnych ogółem w 2025 r. (%);
23. Liczba koszy na śmieci na 1000 ludności w 2025 r. (szt.);
24. Długość dróg dla rowerów na 100 km² powierzchni w 2025 r. (km).

Rozwój administracji i praktyk zarządzania:

25. Udział wydatków bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w wydatkach ogółem w 2025 r. (%);
26. Udział nakładów na szkolenia pracowników rad gmin i urzędów gmin w wydatkach bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w 2025 r. (%).

2.2. Zakres pojęciowy wskaźników

Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są: 1) dochody własne; 2) subwencja ogólna; 3) dotacje celowe z budżetu państwa. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego mogą być: 1) środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi; 2) środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej; 3) inne środki określone w odrębnych przepisach.

Dochody własne

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego (JST) są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez JST o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2026 poz. 1252) dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Wydatki inwestycyjne

Wydatki inwestycyjne stanowią jedną z dwóch kategorii wydatków majątkowych jednostek samorządu terytorialnego – oprócz wydatków na zakup i objęcie akcji oraz wniesienia wkładów do spółek prawa handlowego. Obejmują wydatki inwestycyjne jednostek samorządowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki.

Zadłużenie budżetu gminy

Zadłużenie budżetu gminy to suma nominalnej wartości zobowiązań finansowych danej jednostki samorządu terytorialnego (JST). Przez zobowiązania rozumie się: papiery wartościowe (krótko- i długoterminowe), kredyty i pożyczki (krótko- i długoterminowe), przyjęte depozyty, wymagalne zobowiązania (z tytułu dostaw towarów i usług oraz pozostałe).
Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rb-Z.

Wynik operacyjny gmin po spłacie rat kapitału (bez wydatków zmniejszających dług)

Wynik operacyjny budżetów JST jest różnicą pomiędzy dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszoną o rozchody na spłatę długu jednostki samorządu terytorialnego (JST). W sytuacji, gdy dochody bieżące JST są wyższe niż wydatki bieżące, występuje tzw. nadwyżka operacyjna. W przeciwnym wypadku mamy do czynienia z deficytem operacyjnym.

Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin

Środki z Unii Europejskiej stanowią dochody jednostek samorządu terytorialnego. Według przyjętej metodologii zbierania danych przez GUS do tej kategorii zalicza się:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich oraz wypłaty dokonywane przez Polski Fundusz Rozwoju S.A. na realizację Krajowego Planu Odbudowy.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Dane obejmują podmioty zarejestrowane w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą

W rejestrze REGON jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. 2025 poz. 1480, z późn. zm.) i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne (z wyłączeniem osób fizycznych w zakresie prowadzonej działalności oświatowej obejmującej prowadzenie przedszkola, szkoły, placówki lub innej jednostki organizacyjnej).

Pozwolenie na budowę i zgłoszenie z projektem budowlanym

Pozwolenie na budowę jest to decyzja administracyjna, wydana przez organy administracji architektoniczno-budowlanej zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. 2026 poz. 524, z późn. zm.), zezwalająca na rozpoczęcie i prowadzenie budowy lub wykonywanie robót budowlanych innych niż budowa obiektu budowlanego. Na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015 poz. 443) w zakresie określonych inwestycji inwestorzy mogą dokonać zgłoszenia z projektem budowlanym zamiast wystąpienia z wnioskiem o pozwolenie na budowę. Prezentowane dane dotyczą decyzji ostatecznych.

Ludność

Do ludności danej gminy zalicza się osoby tam zamieszkujące (przebywające lub stale mieszkające bez zameldowania) przez okres co najmniej 3 miesięcy. Oznacza to, że w liczbie ludności danej gminy są ujęci:

- stali mieszkańcy (osoby tam zameldowane) z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na ponad 3 miesiące do innej gminy w kraju,
- osoby przybyłe z innego miejsca w kraju na okres ponad 3 miesiące.

Do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności) są ujmowani w stanie ludności danej gminy.

Wiek przedprodukcyjny

Wiek, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0–17 lat.

Wiek produkcyjny

Wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat.

Wiek poprodukcyjny

Wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej.

Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki

Średnia arytmetyczna wyników osiągniętych przez uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży na egzaminie ósmoklasisty z matematyki w sesji głównej (wszystkie arkusze). Zdający to osoby, które przystąpiły do egzaminu oraz laureaci i finaliści olimpiad i konkursów. Nie są uwzględnieni zdający, którzy są obywatelami Ukrainy i przyjechali do Polski po 24 lutego 2022 r. Dane są według stanu z lutego 2026 r. (uwzględniają efekt wglądów, przeliczenia punktów i decyzje o zmianie wyników).

Wartości dla gmin, gdzie jest mniej niż 5 osób zdających, są objęte tajemnicą statystyczną, ale zostały wykorzystane do obliczeń.

Dane pozyskane z Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków inwestycyjnych)

Przez wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego rozumie się wydatki wykonane w dziale 921 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Żłobek, klub dziecięcy

Jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze, edukacyjne oraz wpisana do rejestru prowadzonego przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego (zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych). Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju, realizacja podstawy programowej oraz przygotowanie ich do nauki w szkole.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Wszyscy członkowie gospodarstw domowych, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej. W populacji beneficjentów ujmuje się także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy.

Apteka ogólnodostępna

Apteka przeznaczona do zaopatrywania ludności w produkty lecznicze, leki apteczne, leki recepturowe, wyroby medyczne, produkty posiadające wymagane prawem atesty lub zezwolenia, pod warunkiem, że ich przechowywanie i sprzedaż nie będą przeszkadzać podstawowej działalności apteki. Są to równocześnie miejsca udzielania informacji o produktach leczniczych oraz wyrobach medycznych.

Punkt apteczny

Placówka, która prowadzi obrót detaliczny produktami leczniczymi, głównie na wsi. Po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. 2026 poz. 612, z późn. zm.) punkty mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeśli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna. Może prowadzić je osoba fizyczna, osoba prawna oraz niemająca osobowości prawnej spółka prawa handlowego. Kierownikiem punktu aptecznego może być farmaceuta z rocznym stażem lub technik farmaceutyczny, posiadający trzyletni staż pracy w aptekach ogólnodostępnych.

Środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego

Za środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego rozumie się wydatki ogółem z budżetu danej gminy wykonane w paragrafach klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych 236, 281, 282 i 619, w zakresie i obszarach regulowanych ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2025 poz. 1338, z późn. zm.).
Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rb-28S.

Inicjatywa lokalna

Forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej. W ramach inicjatywy lokalnej mieszkańcy bezpośrednio lub poprzez organizację pozarządową mogą złożyć wniosek do jednostki samorządu terytorialnego o realizację zadania publicznego.

Wsparcie lokalowe udzielone organizacjom pozarządowym

Za gminę udzielającą wsparcia lokalowego organizacjom pozarządowym uznaje się gminę, która spełniła co najmniej jeden z poniższych warunków:

- wynajmowała nieruchomości/lokale na preferencyjnych warunkach organizacjom pozarządowym lub innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego,
- użyczała nieruchomości/lokali organizacjom pozarządowym lub innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego,
- udostępniała przestrzeń wspólną organizacjom pozarządowym lub innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego.

Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu

Przez wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu rozumie się wydatki wykonane w rozdziale 90005 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Odpady komunalne

Odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Odpady komunalne zebrane selektywnie

Odebrane odpady komunalne, które są segregowane „u źródła" i gromadzone w oddzielnych pojemnikach i workach.

Kosz na śmieci

Pojemnik przeznaczony do gromadzenia odpadów ustawiony na chodniku lub w pobliżu ciągów pieszych w celu zapobiegania zanieczyszczaniu ulic, placów i terenów otwartych.

Droga dla rowerów

Droga lub część drogi niebędąca jezdnią oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi (np. C-13, C-13/16) przeznaczona do ruchu rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego oraz osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch i ruchu pieszych, w przypadkach przewidzianych w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 2024 poz. 1251, z późn. zm.).

Wydatki bieżące na administrację publiczną

Administracja publiczna jest jednym z działów (dział 750) szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych. Przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi; to wydatki związane z bieżącą działalnością m.in.: rady gminy, urzędu gminy, organizacją wyborów czy też referendów.

Nakłady na szkolenia pracowników rad gmin i urzędów gmin

To wydatki wykonane w paragrafie 470 (szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej) i zaklasyfikowane do rozdziałów 75022 i 75023 (rady gmin i urzędy gmin) klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych. *Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rb-28S.*

Uwaga. Zgodnie z metodologią stosowaną w statystyce publicznej przy przeliczaniu danych według stanu w końcu roku (np. podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON, apteki ogólnodostępne i punkty apteczne, kosze na śmieci) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego) – przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 czerwca.

2.3. Określenie charakteru zmiennych diagnostycznych

W pierwszym etapie analizy został określony charakter zmiennych, czyli określono czy dany wskaźnik jest stymulantą (S) – duże wartości zmiennej wpływają korzystnie na rozwój gminy, czy destymulantą (D) – pozytywne znaczenie dla rozwoju gminy mają wartości małe (zał. 1).

2.4. Doprowadzenie zmiennych do porównywalności

Zmienne brane pod uwagę mierzone są w różnych jednostkach, dlatego należy je doprowadzić do wzajemnej porównywalności. W tym celu została zastosowana metoda unitaryzacji. Rezultatem tej metody jest stały zakres zmienności cech znormalizowanych (przyjmują wartości z przedziału [0; 1]). Procedura unitaryzacji polega na dzieleniu wartości zmiennej lub jej odległości od jednego z kresów zmienności przez rozstęp. Zmienne zostały przekształcone według poniższych wzorów:

$$x'_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i\{x_{ij}\}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \quad - \text{stymulanty}$$

$$x'_{ij} = \frac{\max_i\{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \quad - \text{destymulanty}$$

gdzie:
i – oznacza numer obiektu (gminy),
j – określa numer cechy,
$\min$, $\max$ – wskazuje na odpowiednie wartości ekstremalne poszukiwane w zbiorze obiektów danej cechy.

2.5. Miara agregatowa – syntetyczny wskaźnik rankingowy

Miara agregatowa tworzona jest na podstawie zmiennych doprowadzonych do porównywalności. Wskaźnik syntetyczny wyznaczony został oddzielnie dla każdej jednostki samorządu terytorialnego. Obliczono go według wzoru:

$$W_i = \frac{100}{m}\sum_{j=1}^{m} a_j\, x'_{ij}\,,$$

przy czym

$$a_j \in [0,1], \qquad \sum_{j=1}^{m} a_j = 1\,,$$

gdzie m (liczba cech) wynosiła 26, a a_j (waga j-tej zmiennej) została ustalona metodą ekspercką (zał. 1).

Utworzony w opisany powyżej sposób wskaźnik syntetyczny ocenia ogólny poziom rozwoju gminy. W celu utworzenia rankingu dane uporządkowano malejąco ze względu na wartość wskaźnika syntetycznego; gminie o najwyższej wartości wskaźnika przypisano lokatę pierwszą (1), a gminie o najniższej wartości – lokatę ostatnią. Gminom, dla których wskaźnik przyjął identyczną wartość przypisano taką samą lokatę, kolejną pozostawiono niewykorzystaną, a dopiero następną przypisano gminie o kolejnej wartości wskaźnika.

2.6. Kategorie wyróżniania gmin

Klasyfikacja została opracowana dla 4 kategorii (typów) gmin w danym województwie:

- gminy leżące w obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego miasta wojewódzkiego [według typologii funkcjonalnych obszarów miejskich (FUA)][1];
- gminy pozaaglomeracyjne miejskie;
- gminy pozaaglomeracyjne miejsko-wiejskie;
- gminy pozaaglomeracyjne wiejskie;

oraz

- miasta na prawach powiatu w województwie śląskim.

Dodatkowo można wyróżniać liderów powiatowych (1 jednostka w każdym powiecie).

Celem wprowadzenia takiego rozróżnienia jest obiektywne porównywanie gmin, które są do siebie „podobne". Pozwala to na wyciąganie bardziej uzasadnionych wniosków z prowadzonych analiz porównawczych niż przy porównywaniu wszystkich JST.

Podział na poszczególne kategorie wyróżniania gmin budowany jest na podstawie 1 rankingu ogólnego, w którym uwzględniono wszystkie gminy w województwie z wyłączeniem miast na prawach powiatu. Dla miast na prawach powiatu w województwie śląskim wskaźnik syntetyczny został obliczony w ramach grupy.

[1] Jedna z unijnych typologii terytorialnych (TERCET) grupowania jednostek terytorialnych państw członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonalne obszary miejskie (FUA) obejmują miasta i ich strefy dojazdów do pracy. Funkcjonalne obszary miejskie składają się w związku z tym z gęsto zaludnionego miasta (rdzenia obszaru) i strefy dojazdowej, o mniejszej gęstości zaludnienia, której rynek pracy jest silnie zintegrowany z rdzeniowym miastem.

Zał. 1. Wykaz zmiennych

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Charakter zmiennej	Waga
Rozwój ekonomiczny				
1.	Średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025	zł	S	0,0349
2.	Zmiana udziału dochodów własnych budżetów gmin w dochodach ogółem (2025/2024)	p. proc.	S	0,0437
3.	Średnioroczne wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025	zł	S	0,0349
4.	Średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin w latach 2023–2025	%	D	0,0437
5.	Wynik operacyjny gmin po spłacie rat kapitału (bez wydatków zmniejszających dług) na 1 mieszkańca w 2025 r.	zł	S	0,0349
6.	Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2023–2025	zł	S	0,0437
7.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w rejestrze REGON na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2025 r.	os.	S	0,0437
8.	Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (2025/2024)	%	S	0,0437
9.	Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę oraz przyjętych zgłoszeń budowy z projektem budowlanym nowych obiektów budowlanych na 1000 ludności w 2025 r.	szt.	S	0,0437
Rozwój społeczny				
10.	Zmiana liczby ludności (2025/2024)	%	S	0,0437
11.	Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku poprodukcyjnym w 2025 r.	os.	S	0,0437
12.	Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w 2025 r.	%	S	0,0437
13.	Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2025 r.	zł	S	0,0437
14.	Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2025 r.	msc.	S	0,0218
15.	Dzieci w wieku 3–5 lat objęte wychowaniem przedszkolnym na 1000 dzieci w danej grupie wieku w 2025 r.	os.	S	0,0218
16.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2025 r.	os.	D	0,0437
17.	Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne na 1000 ludności w 2025 r.	szt.	S	0,0349

18.	Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących budżetów gmin w 2025 r.	%	S	0,0349
19.	Liczba złożonych wniosków w ramach inicjatywy lokalnej na 1000 ludności w 2025 r.	szt.	S	0,0349
20.	Wsparcie lokalowe udzielone organizacjom pozarządowym w 2025 r.	tak/nie	S	0,0349
Ochrona środowiska				
21.	Wydatki budżetów gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2025 r.	zł	S	0,0437
22.	Udział odpadów zebranych selektywnie w całości zebranych odpadów komunalnych ogółem w 2025 r.	%	S	0,0437
23.	Liczba koszy na śmieci na 1000 ludności w 2025 r.	szt.	S	0,0218
24.	Długość dróg dla rowerów na 100 km² powierzchni w 2025 r.	km	S	0,0349
Rozwój administracji i praktyk zarządzania				
25.	Udział wydatków bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w wydatkach ogółem w 2025 r.	%	D	0,0437
26.	Udział nakładów na szkolenia pracowników rad gmin i urzędów gmin w wydatkach bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w 2025 r.	%	S	0,0437